

KONFERENCIÁK, TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKOK, KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉSEK

Husz János és a huszitizmus szerepe a magyarországi művelődésben

2015-ben Európa-szerte számos országban (mindenekelőtt Csehországban) különféle rendezvényekkel emlékeztek meg Husz János halálának 600. évfordulójáról. Ebből az alkalomból november 10-én könyvtárunkban nemzetközi tudományos konferenciára került sor *Husz János és a huszitizmus Magyarországon* címmel.

A tudományos konferencia ahhoz a kétnapos, tudományos és kulturális programokból álló hazai jubileumi ünnepségsorozathoz kapcsolódott, amelyet könyvtárunk mellett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán működő Művelődéstörténeti Tanszék, a Szlav és Balti Filológiai Intézet és a Vallástudományi Központ, valamint a Cseh Centrum szervezett a Szent Adalbert Közép- és Kelet-Európa Kutatásokért Alapítvány és a Magyar Művészeti Akadémia támogatásával.

A konferencia idejére a tábori Huszita Múzeum és a budapesti Cseh Centrum egy kétnyelvű (cseh–magyar) tablókiállítást bocsátott rendelkezésünkre, ezt kiegészítettük néhány 16–17. századi huszita nyomtatvánnyal, amelyet a Régi Nyomtatványok Tára őriz.

A konferencia három cseh vendég (Sixtus Bolom-Kotari, Prága, České akademie věd; Jan Pišna, Prága, Strahovská knihovna; Zdeněk Vybíral, Tábor, Husitské muzeum) előadásával kezdődött, akik arról beszéltek, mit jelentett Husz János a cseheknek különféle történelmi korokban. Jan Pišna előadásában bemutatta a konferencia alatt kiállított huszita könyvritkaságokat is. Az ezt követő magyar nyelvű előadások a középkortól a 20. század elejéig áttekintést nyújtottak a huszitizmus magyarországi művelődéstörténeti hatásairól.

A konferencián a Cseh Köztársaság Nagykövetsége is képviseltette magát. Az előadások írott változata Kovács Eszter és Mészáros Andor szerkesztésében tanulmánykötetben is megjelent.

Kovács Eszter

kovacs.eszter.at.oszk.hu

Tudományos gazda(g)ságunk

Az Országos Széchényi Könyvtár 2015, 2016 és 2017 novemberében is megrendezte évi „rendes” Tudományos Ülésszakát, melyek – szintén a szokásoknak megfelelően – a Magyar Tudomány Ünnepehez kapcsolódtak. Az utóbbi évek pozitív tapasztalatai alapján a konferenciák olyan tematikus keretet kaptak, amelyekhez az Intézmény kutatói saját tudományterületeiken, kutatott témáikon belül megtalálhatták a kapcsolódási pontokat, ugyanakkor a központi téma és hívószavai mégis közös gondolatokat, egymást átfedő és keresztező irányokat, termékeny szakmai diskurzusokat eredményezhettek.

2015 végén a hatalom fogalmának és reprezentációjának középpontba állítása – térben, időben, témafelvetésben egyaránt – sokakat inspirált. Már az előadások napján kiválóan megmutatkozott, hogy a

HUSZ JÁNOS
és a huszitizmus hatása a magyarországi művelődésben
Ohlas díla Jana Husa a husitsví v uherské kultuře

Előadások, hangverseny és tudományos konferencia 2015. november 9–10.

2015. november 9. (hétfő)
ELTE BTK, Múzeum krt. 4/f. 212.
12.00–16.00 Egyetemi előadássorozat

Szilágyi Dezső téri református templom
18.00–19.00 Előadás a huszita liturgiáról és zenéről
19.00–20.00 Ünnepi koncert: huszita és csehtestvér liturgikus énekek | Antonín Dvořák: Tíz biblikus ének

2015. november 10. (kedd)
Országos Széchényi Könyvtár, VI. emelet
9.30 Husz János és kora (kiállítás-megnyitó)
10.00–16.15 Husz János és a huszitizmus hatása a magyarországi művelődésben (tudományos konferencia)

A rendezvény szervezői és támogatói: ELTE BTK (Művelődéstörténeti Tanszék, Vallástudományi Központ, Szlav és Balti Filológiai Intézet) Országos Széchényi Könyvtár | Cseh Centrum | Szent Adalbert Közép- és Kelet-Európa Kutatásokért Alapítvány | Magyar Művészeti Akadémia

Logók: ELTE BTK, Cseh Centrum, Magyar Művészeti Akadémia

kutatók számára a tematikus konferencia új szempontokat, vizsgálati és értelmezési módokat vetett fel saját kutatási témájuk, tudományáguk, korszakuk területén, ugyanakkor a közös téma párbeszédet nyitott a különböző tudományágak, művészeti területek, korszakok szakemberei között.

A Bíró Csilla és Visy Beatrix titkárságával és szervezésében zajló konferencia első napját Kecskeméti Gábor irodalomtörténész (MTA BTK ITI) a hatalom és értelmiség kora újkori perspektíváit bemutató plenáris előadása nyitotta meg; az átfogó téma kiválóan megteremtette az első nap kontextusát, amelyhez az előadások két szekcióban csatlakoztak. Az *(Ön)megvalósítás és (ön)reprezentáció* című egységben egyetemes és magyar vonatkozású előadásokat hallhattunk, amelyek az uralgó, a főúri vagy az egyházi hatalom reprezentációs és műfaji formáit vizsgálták többségükben a kora újkor időszakában.

Az *Elnyomás és ellenállás, politika és ellenzék a 19. században* című délutáni szekció szűkebb kontextusát Takáts József irodalomtörténész (PTE) *A Buda halála politikája* című értekezése vezette fel. Az Arany-mű témájának köszönhetően az előadás nemcsak a szerző korszakának hatalmi jelenségeit érintette, hanem a magyar történelem egészére kitekintést nyújthatott. A szekció további előadásai a 19. századi magyar történelem és politika hatalmi működésének egy-egy szeletét fejtették ki különböző tudományterületeken vagy művészeti ágakhoz kapcsolódva.

A konferencia második napján a 20. század történelme, művészete állt a középpontban. Köszönhető ez elsősorban az 1956-os Intézet önálló szakmai paneljének, amelyben a munkatársak tudományos expozéi többségében az 1945–1989 közötti időszakot tárgyalták a *Hatalom és társadalom: diskurzusaik a 20. század második felében Magyarországon* című szekcióban. A szakmai tanácskozást Standeisky Éva történész *A hatalom kapuja. Értelmiségiek közzerepben* című plenáris előadása nyitotta meg.

A zárószekció *A hatalom (le)nyomatai* címmel több területre is betekintést engedett: az irodalomtörténeti témák a hatalom ábrázolásának, szépirodalmi megjeleníthetőségének vagy egyes szerzők korabeli hatalomhoz való viszonyát vizsgálták. Emellett helyet kaptak könyvtörténeti (possessorok, ex librisek), fotótörténeti és táncművészeti témákat bemutató előadások is. A konferenciát Földesi Ferenc multimediális, nézhető és hallgatható előadása zárta, aki egy bécsi hanginstalláció bemutatására és értelmezésére vállalkozott.

Azt is megszokhattuk, hogy a Tudományos Ülésszakok írásos-szerkesztett anyaga a *Bibliotheca Scientiae et Artis* sorozat köteteiben jelenik meg. Ahogyan 2015-ben napvilágot látott Zsupán Edina szerkesztésében az *Interpretációk interpretációja. Tudós bibliothecariusok, tudós elődök*, ugyanígy *Hatalmi diskurzusok. A hatalom reprezentációi a tudományokban és a művészetekben* címmel a hatalom-konferencia tanulmányai is megjelentek Bíró Csilla és Visy Beatrix szerkesztésében a 2016-os Ünnepi Könyvhétre. A kötet szakmai bemutatására 2017. január 18-án került sor a Nyitott Műhelyben, ahol Nemes Z. Márió költő, esztéta kötetet méltató szavait követően a hatalom természetéről igen termékeny kerekasztal-beszélgetés zajlott Bene Sándor irodalomtörténész, Szegő Iván történész, Nemes Z. Márió költő, esztéta és Visy Beatrix részvételével.

A 2016. novemberi Tudományos Ülésszak címének hívószavai szintén óriási lehetőséget kínáltak a fogalmak és eljárások új kontextusba helyezésére. A *Fordítás, tolmácsolás, értelmezés* című konferencia felütését az első szekcióban e kifejezések hagyományos jelentése adta: a *nyelvi és irodalmi fordítás* kérdésköre. Dante középkori epikájától a kora újkor, majd a felvilágosodás szépirodalmát és funkcionális szövegműveit is bejárva a 20. század második felének fordításirodalmáig sorakoztak a témák. A nyelvek közt nemcsak a magyar, illetve a művek forrásnyelve kapott teret, hanem a különböző korokban született fordítások egymásra hatásának, illetve a magyar szépirodalom idegen nyelvű tolmácsolásának problematikája is. A szekciónyitányban a kiváló nyelvész-műfordító, Nádasdy Ádám élvezetes előadásban mutatta be Dante-fordítása kapcsán az eredeti és a mai magyar nyelvi helyzetből, viszonyokból és a nyelven belüli rétegződés változásaiból fakadó alapkérdéseit. Előadásával rögtön párbeszédbe lépett Rózsafalvi Zsuzsanna, aki Babits *Isteni színjáték*-fordításának dilemmáit vizsgálta. A következő előadók a kutatásaik során választott művek fordítástörténetének érdekességeibe avatták be a hallgatókat.

Az első nap délutánján két tematikus szekcióra is sor került: az első az általános téma egy speciális területre való alkalmazását demonstrálta (*Fordítás és értelmezés a zenében*), a második pedig *Esemény és interpretáció* viszonyát kísérelte meg bemutatni különböző történeti példákon. A zenei szekció nyitásaként Somfai László akadémikus – az aktuális Bartók-évre is tekintettel – a zeneszerző átiratait vette számba, a keletkezési körülmények és a közös esztétikai jegyek szerint osztva kisebb csoportokra az életmű e nem elhanyagolható szeletét.

Előadását a Zeneműtár három munkatársának referátumai követték, melyek a „zenére fordítás” gazdag lehetőségeinek egy-egy markánsan eltérő lehetőségét villantották fel.

Az első nap zárószekciójának előadói ugyancsak változatosan ragadták meg az ülészak tematikájában rejlő lehetőségeket: a millenniumi ünnepek sajtójához vagy egy második világháború idején zajló levelezéshez köthető interpretáció, de akár az 1945–1989 közötti időszak kereszténydemokrata gondolatvilágának áttekintése egyaránt tovább szélesítette a „fordítás” alapfoglatának értelmezési lehetőségeit.

A Tudományos Ülésszak második napján a *Mitoszok, toposzok, kommentárok* című szekciót Eisemann György értekezése nyitotta meg. A lovagi irodalom egyik leghíresebb története, a *Trisztán és Izolda* 20. századi irodalmi és zenei újraértelmezését, Thomas Mann és Wagner Tristanját vizsgálta, továbbá ennek kapcsán összevetette a különböző művészeti ágak interpretációs lehetőségeit és eszközeit. Az őt követő előadások műfajok, formák, tematikák hagyományozódását és értelmezését vizsgálták, hangsúlyt fektetve a közvetítés közegére, a nyelvre, főként a középkor és reneszánsz időszakán belül.

Az ülészakot záró *Kép és szöveg intermedialis kapcsolata* című szekció a verbális és vizuális jelek átjárhatóságával, a közöttük teremtett kapcsolat többjelentésével és művészi kifejezőformáival foglalkozott esztétikai szempontból a késő antikvitástól a 20. századig, így az előadók közel két évezredből vett példákkal illusztrálták a művészi közvetíthezőség kulturális és intermedialis kontextusainak hatását, különös tekintettel a nyelv antropológiai dimenzióira.

A legutóbbi konferencia írásos, szerkesztett anyaga a *Bibliotheca Scientiae & Artis* sorozat 9. tagjaként 2017 novemberében jelent meg a konferencia titkárainak és szervezőinek, Mikusi Baláznak, Rózsafalvi Zsuzsannának és Sirató Ildikónak szerkesztésében.

A 2017-es év kedvező volt a Tudományos Ülésszak számára, hiszen a kutatók két jelentős témában is megoszthatták kutatási eredményeiket, gondolataikat. Arany János születésének 200. évfordulója sok szempontból meghatározta, szervezte ennek az évnek a művészeti, tudományos programjait, így a konferencia első napja is Arany életművének jegyében telt. A felkért plenáris előadók, Szörényi László a délelőtti, Dávidházi Péter a délutáni szekció hangütését adta meg. Szörényi László a *Toldi szerelmének* sír-jelenetét, Toldi Piroskához intézett szavait értelmezve eredt nyomába a mű műfaji kérdéseinek és annak az európai szöveghagyománynak, ahonnan Arany közvetlenül, közvetve meríthetett művéhez. Az őt követő előadók pedig az életmű egy-egy fontos darabjára, mozzanatára hívták fel a figyelmet prezentációikban. Dávidházi Péter *Arany és a válság költészete* kapcsán beszélt az életmű válsághelyzeteiről, a kifejezés gyökereihez visszalépve a versekben, levelekben hasonlóan megmutatkozó fordulatokról, a válság nyelvi megformálódásáról. A délutáni előadások időben vagy művészeti ágban elmozdultak Arany közvetlen közeléből, hiszen a Nyugatosok Arany-képét vagy Arany kortárs lírában való hatását vizsgálták, illetve előadást hallhattunk a *Letérszem a lantot* megzenésítéséről, Arany, Petőfi és Tompa ex libriseiről vagy Arany verselméletéről is.

Az Ülésszak második napján a Könyvtár 215. éves évfordulója alkalmából a könyvtáralapító gróf Széchényi Ferenc kortársaihoz való viszonya, mecénási működése és gyűjteményei különböző szempontú megközelítései kerültek az előadások középpontjába. Miskolczi Ambrus *Széchényi Ferenc és kortársai* című plenáris előadása kiszélesítette azt a társadalmi, családi és szellemi kontextust, amely Széchényi közegét, eszmevilágát meghatározta. Az őt követő előadók az egyes fennmaradt dokumentumok és gyűjteményrészek mentén járták körül az óriási hagyatékot, így képet kaphattunk a könyvtáralapító mecénási tevékenységéről, kötetekinek kötetstípusairól és gyűjteményének mai rekonstrukciójáról, térképgyűjteményéről és a Széchényi-család „muzikalitásáról” is.

(Az ismertetés a szakmai beszámoló felhasználásával készült, így köszönet illeti mindhárom konferencia szervezőit.)

Visy Beatrix
visy.beatrix.at.oszk.hu

Kerekasztal-beszélgetések a régi könyvekről az OSZK-ban

Az Országos Széchényi Könyvtárban 2016. március 2-án majd 2016. november 8-án gyűjtők, antikváriusok és bibliográfusok részvételével kerekasztal-beszélgetésre került sor a régi könyvekről a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtörténeti Munkabizottsága és a *Magyar Könyvszemle Szerkesztősége* kezdeményezésére. A kiinduló vitaanyag Borda Lajos antikváriusnak a *Könyvszemle Szerkesztőségébe* eljuttatott *Könyvészeti gondolatok* című írása volt, amely egyfelől a régi magyarországi nyomtatványok bibliográfiai feldolgozásáról, másfelől a műtárgyvédelemről szólt. Az első alkalommal, amikor a retrospektív nemzeti bibliográfia (*Régi Magyarországi Nyomtatványok I–IV*. Budapest, 1971–2012. és Petrik Géza *Magyarország bibliographiája 1712–1860. I–IV*. Budapest, 1888–1892, *Pótlások 1712–1800. V–VIII*. Budapest, 1971–1991) kérdései merültek fel, Borda Lajos képviselte az antikvárius szakmát, H. Hubert Gabriella az egyházi könyvtárak régi könyvekkel foglalkozó szakembereit, Szelestei Nagy László a kutatókat, Ecsedy Judit, P. Vásárhelyi Judit és Heltai János a Régi Magyarországi Nyomtatványok Bibliográfiai Szerkesztőségét.

Az őszi találkozón a beszélgetés résztvevői Borda Lajos mellett Farkas Gábor, az OSZK Régi Nyomtatványok Tára vezetője és a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda részéről Buzinkay Péter, a műemlék- és műtárgyvédelem jogi szakértője voltak. A vitát mindkét alkalommal Monok István, az MTA Könyvtár és Információs Központ főigazgatója, a *Magyar Könyvszemle* főszerkesztője vezette.

A beszélgetések összefoglalását és az elhangzott hozzászólások tömörített változatát a *Magyar Könyvszemle* 2017. évfolyamának 1. számában olvashatják el az érdeklődők.

P. Vásárhelyi Judit
pvj.at.oszk.hu

Mi is az a FITA?

A Fiatal Írók Tárlatán kortárs – épp induló vagy már néhány kötettel rendelkező – szerzők mutatkozhattak be fotójukkal, életrajzukkal, de legfőképpen eredeti kéziratos lírai vagy prózai műveikkel. Ezekből a „tintás” kéziratokból nyílt kiállítás 2016. március 8-án az Országos Széchényi Könyvtárban, amelyet Ferdinandy György író nyitott meg. A tárlaton mintegy harminc alkotó vett részt, a több mint egy hónapig megtekinthető kiállítás anyagát 2016. április 12-én Szőnyi Endre antikvárius vezetésével a könyvtár 6. emeleti dísztermében árverésre bocsájtottuk. A kiállítás és az aukció célja a civil mecenatúra kialakításának szándéka, mellyel új támogatási forma és forrás útjait kívánták megmutatni és megnyitni a szervezők. Az árverés bevétele teljes egészében a szerzőket illette meg.

Az aukció előtt kerekasztal-beszélgetés folyt a kortárs fiatal írók helyzetéről, az anyagi támogatások hazai lehetőségeiről, melynek résztvevői Boka László irodalomtörténész, az OSZK tudományos igazgatója, Fehér Renátó (JAK), Kalapos Éva Veronika (FISZ) és Korpa Tamás (FISZ, elnökségi tag) voltak. A valóban aktuális és érzékeny témákat felvető beszélgetést Visy Beatrix kritikus, irodalomtörténész vezette.

A rendezvénysorozatot, céljához méltón, rengeteg szervezet és személy támogatta: OSZK, FISZ, JAK, Szőnyi Antikvárium, Argumentum Könyvkiadó, KÜRT Információbiztonsági és Adatmentő Zrt., Alexa Károly és az *Életünk* folyóirat, Séllei Ferenc borász, Pató Lajos és Pató Simon vállalkozók, Temesi László újságíró és nem utolsósorban Urbán László irodalomtörténész, a rendezvény ötletgazdája.

Visy Beatrix
visy.beatrix.at.oszk.hu